

ဂံဂ်ဒ်တဲ ဂူအ်တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၂။ ဒု-၃၉၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ သိရိနတ်သမီး
သည် ရှေ့သောအဆင်းရှိကုန်သော အဝတ်၊ နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် ရှေ့သောအဆင်းရှိသော
တန်ဆာဖြင့်လျှင် တန်ဆာဆင်လျက်သွား၍ ထွက်ဝင်ရာတံခါး၌ ရှေ့သောအရောင်ကိုလွှတ်
လျက် **ညီညွတ်သောခြေ**တို့ဖြင့် ညီညွတ်စွာမြေ၌တည်၍ ရီသေခြင်းနှင့်တကွ ရပ်၏။
(၅၅၀။ တ-၁၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ --- Siri the goddess, coming with
raiment and ointment of golden hue and ornament of golden brightness
to the door of the presence-chamber, diffusing yellow light, rested with
even feet on level ground and stood respectful. (The Jataka: Vol. III & IV:
Book VI: p-167)

((((((((((((((((((()))))))))

သ်တှ်။ သြဟ်တှ်။

ဝေါဟာရ ‘သ်တှ်’/ ‘သြဟ်တှ်’ ဝံ ပဲ့အဘိဓာန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ထွေးလပ်ဒ်ပိုင်ကြိယာမဲ့တဲ ညးကိုလပ်
အဓိပ္ပါယ် v. to practise, to maintain ရ။ ‘သြဟ်တှ်သတိ’ ဂ်တုန် အ္ဗာဟာလီဒေဂ်လပ်အ
ဓိပ္ပါယ် v. to practise activity of mind တဲ၊ ဝေါဟာရ ‘သြဟ်တှ်ပွင်ပွဲ’ ဂ်ပွန် ညးကိုလပ်အ
ဓိပ္ပါယ် v. to provide protection ရ။ ပဲ့အဘိဓာန်မန်ဗ္ဗာအ္ဗာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘သ်တှ်’ ဝံ
ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် ‘လေ့ကျင့်သည်’/ ‘ဆောက်တည်သည်’ ရ။ ‘သြဟ်တှ်’ ကို ‘သြဟ်ဇျာ’ ဂ် သွ
လပ်အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွာမဲ့တဲ အ္ဗာထောန်သိုင်ဂ်လပ်အဓိပ္ပါယ် ‘စိတ်တည်ငြိမ်အောင်လုပ်သည်’/ ‘တ
ရားအားထုတ်သည်’ ရ။

‘သြဟ်တှ်’ ကို ‘သြဟ်ဇျာ’ မသွလပ်မဲ့အဓိပ္ပါယ်ဂ် ဟံဒဲဒဲး၊ အ္ဗာထောန်သိုင်ဆောတ်မှာအာလပ်ရောင်
အဲညာတ်စိုစိုတ်ရ။ ‘သြဟ်တှ်’ ဂ် ဝေါဟာရတွဟ် အဓိပ္ပါယ်တွဟ်၊ ‘သြဟ်ဇျာ’ ဂ် ဝေါဟာရတွဟ်
အဓိပ္ပါယ်တွဟ် မဒ်ရောင်။ ဗွဲစွတ်ဇူကန္တတုန် ‘သ်တှ်’ ကို ‘သြဟ်တှ်’ ဂ်ဟောင် ဒ်မဲ့ဝေါဟာရရောင်။
ဆနပ်င်မအခပ်ဟောင် ကေတ်ကွက်(ရ)ကိုဟံဒဲးကေတ်ကွက်(ရ) ဆဝံညီမတောင်ရ။

သ်တှ်စပ်သတိ။ သြဟ်တှ်စပ်သတိ။ ဓရီပတ်စပ်သတိ —
သတိကိုထားသည့်။ သတိကိုထိန်းသည့်။ သတိရရှိသည့်။
သတိကိုဆောက်တည်သည့်။
**to come to oneself, to fix one's thoughts,
to recover one's wits, to control one's thoughts**

သိပ္ပံသတိဟံမာန် — သတိကိုမထိန်းနိုင်။ သတိလက်လွတ်ဖြစ်သည်။

to lose command over oneself, to forget oneself, to be unable to control or fix one's thoughts

- (ဗောဓိသတ်မဒ်ဥပညာဂုံ ဝိဇ္ဇာကောသလဝဂ်တော်) ဥပညာဂုံသမ္ဘိဝိဇ္ဇာဗဟို “နူထံ ထင်ရှားမဲ့လက် အဲဒါဒါဟုတ်အာဝံ ဥပညာဂုံမပျော်သော်ဟာ” ဂးတု ညင်လမီကြက်တုအဲမ ဇော် မဒေါမ်ချိုက်ကို ယဲပူမတ်မဇော်ကျွန်ရ။ သိပ္ပံသတိဟံမာန်သို့အာ ကသပ်ကို ဖွဲ့က်မ တပဲ့တဲကို ပက်ဒြာတ်ထောံကျော်တု ပဲ့တရင်သို့ ဖွဲ့က်လတက်သ်ဗိုတ်ထောံကျော် ထပ်ပသာ ယှုပ်ရိစဉ်နံ ခြေပ်ဗက်လမာ်ခိုင်ဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃။ ပ-၁၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုရွဲကုန်သည်မိုက်သည် ထိုစကားကိုကြား၍လျှင် အဘိုးတသိန်းထိုက်သော ထိုရွှေခွက်မှ ယုတ်၍ “ဤကုန်သည်သည် ငါ့အား ရုံးခြင်းကြီးကို ပြုခဲ့ပြီတကား” ဟု အလွန်ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ သတိကိုထားအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိန်းမောသည်ဖြစ်၍ မိ မိလက်သို့ရောက်ကုန်သော အသပြာတို့ကို၎င်း ဥစ္စာတို့ကို၎င်း အိမ်တံခါး၌ကြဲ၍ အဝတ်အရုံ ကိုစွန့်၍ ချိန်ရိုးကို ဆောက်ပုတ်ပြု၍ ဘုရားလောင်း၏ ခြေရာအစဉ် လိုက်သည်ရှိသော်၊ ---။ (၅၅၀။ ပ-၂၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Hereupon he exclaimed, “He has robbed me of a golden bowl worth a full hundred thousand pieces; he has caused me a terrible loss.” And intense sorrow came upon him, so that he **lost command over himself** and became like one distraught. His money and goods he flung away at the door of the house; he threw off his upper and under cloths; and, armed with the beam of his scales as a club, he tracked the Bodhisatta down to the river-side. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-13)
- သာဝံဂ္ဂကျာ်ဂး “တုအဲဒ်ခမီကို ဒ်ဗဗ္ဗေကို မူဂ် တုအဲတီမဲ့သော်ရော” ဂးတု ဝူကျာ်ရပ်ဝံသော် ပါင်လူသိတု ဂြဒဇက်နင်ဒဇက်ဏာ ဂတမုက်ဂ်ရ။ ကာလဂ် လူသိဩဟိတ္တံဇေသတိတု တဏှာစိုတ်လလံအာတု ---။ ဗ်သ္မာဂံသတိစိုတ်တု “ဇေတဏှာဝံ ဖတံအပါကိုအဲရောင်” ချပ်တု ဝိုင်ကေတ်ဝူကျာ်တု ကေတ်ဏာကိုသိုင်ရ။ (ကလောင်ဇိန်ကိုသိုင်ပွန်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ပ-၂၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (မိဖုယားသည်) ရသေ့ကို ကြင်စွယ်မုတ်ဆိတ်တို့၌ ကိုင်၍ “သင်၏ရဟန်းအဖြစ်ကို၎င်း မကောင်းမှုကို အပပြုတတ်သောသူ၏အဖြစ်ကို၎င်း မ သိ” ဟုဆို၍ ညွတ်စေ၍ မိမိသို့ရှေးရှင်၏။ ရသေ့သည် ထိုအခါသတိရ၍ ---။ “တဏှာသည် ပွားသည်ရှိသော် ငါ့အား လေးပါးကုန်သောအပါယ်တို့မှ ဦးခေါင်းကိုချိခြင်း ငှာ မပေးလတ္တံ့။ ယနေ့ပင်လျှင် ငါသည် ဤမုဒုလက္ခဏာ(မိဖုယား)ကို မင်းကြီးအားအပ် နှင်း၍ ဟိမဝန္တာသို့ဝင်ခြင်းငှာ သင့်၏” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ - she shook him by the whiskers and drew him towards her till they were face to face, saying, “Hast thou forgotten that thou art a holy man and a brahmin?” Hereon he **came to himself** after his interval of witless folly. ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-164) (**come to yourself**: to gain control of your emotions again/ Longman Dictionary)

- (ဣသိတံဂံ) ထောံကောံဉဒျာန်(သိုင်) ပဏောံအ်ဟေမဝန် ဒေပ်ပရိက္ခရာတဲ တိုန်လောဝ်အောရ။ “မူးတံဒိုင်ဒေသမ္ပိတ်တေံ ပိဏ္ဏပါတ်ဘောဇိန် သက်ကိုလောင် ဒိုင်သိုက်သွတ်သွန်ရဟာ” အော သွာန်။ “ယံအောပို၊ မူဒိုင်မဟံသိုက်နွံရော။ သျှင်မဟံတန်သင်ဂံ ပိုဒိုက်မဒးသင်ဗျူသီအော ဓရ် ဖွံသတိဟံမာန် ဒ်မဒးဒေယေလောဟေင်” ဒဒ်သိုဖအိုတ် သက္ကသိုဟ် (ဟိုပိုအောရ။) (၅၅၀။ ၈-၈၁။ ပ-၂၆၄။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ (ထိုရသေ့တို့သည်) မင်း၏ဥယျာဉ်ကိုစွန့်၍ ဟိမဝန္တာသို့သွား၍ ပရိက္ခရာကို သိုမှီးပြီးလျှင် ဆရာကိုရိုခို၍ နေကုန်၏။ ဆရာသည် “အမောင်တို့၊ လူ့ပြည်၌ ဆွမ်းဖြင့်မပင်ပန်းကုန်သည်ဖြစ်၍ ချမ်းသာစွာ နေရပါကုန်၏လော။ ညီညွတ်သဖြင့်နေရခြင်းကိုလည်း နေရပါကုန်၏လော” ဟုမေး၏။ “ဆရာ၊ ချမ်းသာစွာနေ ရပါကုန်၏။ ထိုသို့ချမ်းသာစွာ နေရကုန်သော်လည်း မသောက်အပ်သောသူရာကို သောက် မိသောကြောင့် သညာကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ သတိမြန်စိမ့်သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ သီလည်းသီခဲကုန်ပြီ။ ကလည်းကဲခဲကုန်ပြီ” ဟု ထိုအကြောင်းကို (ဆရာအား ကြား လျှောက်ကုန်၏။) (၅၅၀။ ပ-၃၉၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - they quitted the pleasaunce (of the king) and returned to the Himalayas. Laying aside their bowls and other belongings, they saluted their master and took their seats. “Well, my sons,” said he, “were you comfortable amid the haunts of men, and were you spared weary journeyings in quest of alms? Did you dwell in unity one with another?” “Yes, master, we were comfortable; but we drank forbidden drink, so that, **losing our senses and forgetting ourselves**, we both danced and sang.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-208)
- “ယံမောံ၊ ပိုသတ်ဂမ္ပိုင်ဂံ ခန္ဓသင်္ခါရဝံဂံ ခေံဟံပိုန် ခေံဟံပို ခေံဟံထီတိကိုသတ္တံဂမ္ပိုင်တဲဂံ ညင်ဗိုလွံက်မိတ်ကို ညင်ရဲမတ်ဗြဲ ဟံပိုန်ကိုအကာသကို၊ ညင်ရဲဉာမဟံပိုန်ကိုသြင်ကို၊ ခန္ဓဝံ ခေံဟံပိုန်ကိုသတ္တံ မောံဗစာရဏာဩဟံပိုန်ခေံသတိညိ။ ---။” (၅၅၀။ ၈-၃၂၈။ ဒု-၂၂၄။ အစောံ။)
- သိုင်ဣန်သိုက်ဟိုဒလောအ်ဗတောန် လဒ်ကောံစိုတ်ဣသိတဲ ဓါဂလာန်သူးပွန်ရ။ “ယံညးမပြဲ၊ သဘမ္မဲ ပကောံကာဂစိုတ်တဲဂံ ခေံကျိဒ်မာန်ပွန်ဟာ။ ခေံဂျိုင်တိုန်ပွန်မာန်ဟာ။ ပွမယာံကိုညး မချိုတ်ဂံ ဒ်ပွသမ္ပိရောင်။ ဒ်ပွလူရောင်။ ဒ်ဂရိုဟ်တုပညာတံရောင်။” “ယံညးမပြဲ၊ ပွမယာံ ဂံ ညးမချိုတ်ဂံမိင်တဲ ယဝ်ရဂျိုင်တိုန်ပွန်မူး ကော်နင်ကလောဂမ္ပိုင်တဲ ကျင်ဗိုင်ယာံဂံဂံရ။ သာံဂံဟံဒ် ယာံဒိုင်ကိုညးမချိုတ်ဂံ ဉာရမတ်သတ္တံ ဒ်ညင်ဉာဂင်မှာသိုတ်ကိုလေဝ် ညးချိုတ်တဲ ဂံ ဟံဂံကလေင်ကျင်ပွန်ရ။ ပူဂိုမယာံဂံ ဒ်လူရောင်။ ဒ်ဗောံသမ္ပိရောင်။ ဒ်ဗယိတုပညာ ရောင်သံ။ ဟိုတ်ဂံရ တုအဲလွယာံရ” သိုင်ဣန်ဂး။ ဣသိမိင်ဒောအ်ဗောန်(သိုင်ဣန်)တဲ သိုပိုန်ခေံသတိတဲ လိုစံင်တုဂံဟဲအာတဲ သိုက်ဟိုထိုင်သးသိုင်ဣန်(ရ။) (၅၅၀။ ၈-၄၁၀။ ဒု-၅၁၃။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “ရသေ့၊ အကြင်သူတို့သည် သေဆဲ၊ သေပြီးသူကိုလည်း ကောင်း သေအံ့သောသူကိုလည်းကောင်း ငိုကုန်၏။ မျက်ရည်ယိုကုန်၏။ မြည်တမ်းကုန်၏။

ထိုသူတို့အား မျက်ရည်ပြတ်သော နေ့မည်သည်မရှိ။ ငိုခြင်းကို အကျိုးမရှိဟူ၍ သူတော်ကောင်းတို့သည် ဆိုကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သင်သည် မငိုလင့်။” “ရှင်ရသေ့၊ စင်စစ်ငိုသဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှကင်းကွာသော သေသောသူသည် ရှင်ပြန်သဖြင့် ထငြားအံ့၊ ခပ်သိမ်းကုန်သော ငါတို့သည် စည်းဝေး၍ အချင်းချင်း၏ဆွေမျိုးတို့ကို ငိုကုန်အံ့။” ရသေ့သည် သိကြားမင်း၏ စကားကိုကြား၍ သတိကိုရ၍ ကင်းသောသောကရီသည်ဖြစ်၍ မျက်ရည်တို့ကိုသုတ်၍ သိကြားမင်းအား (ချီးမွမ်း၏။) (၅၅၀။ တ-၃၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Sakka uttered two stanzas, admonishing him (the ascetic): -- “Such as to weep are fain may still lament the dead, Weep not, O sage, ‘tis vain to weep, the wise have said.” “If by our tears we might prevail against the grave, Thus would we all unite our dearest ones to save.” Hearing Sakka’s words, the ascetic **took thought and comfort**, dried his tears, and uttered the remaining stanzas in praise of Sakka. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-236)

- ညးဂမ္ဘိုင်သတိကံတဲ လိုင်အာအိုတ်ရ။ ဥပမဲဂ် ပဲ့ဇရေင်တံဆုမဲဂ် သိန္တုဇေသတိ တဲ စင်ကြံ ခိုင်ဒိုတဲယး ဇရေင်နဲဒဲသာကွီတံဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၄။ ဒု-၅၂၄။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ လူတို့သည် ထိုထိုအရပ်၌ လျောင်း၍အိပ်ကုန်၏။ သီတင်းသည်သည်ကား လှည်းအပေါင်း၏အနီး တစ်ခုသောသစ်ပင်ရင်း၌ စင်္ကြံသွားခြင်းကို ဆောက်တည်၏။ (၅၅၀။ တ-၃၆၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The men lay down here and there to sleep. The lay-brother **practised** perambulation at the root of a tree near the leader of the caravan. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p- 243)
- ဣသိတုန် သွေံသွာထွဗဗေင် ကလာင်ကျင်နူလတူအကာသ ကာလစိုပ်တရင်ဂွတ်ဇာဒိသိုင်ဂ် ဂူကျပ်မိင်ဝါကစီဣသိမကျင်ဂ် ဗွဲမပြဟ်ပြေဟ် ဂူကျပ်ဒလိုက်ကျိတဲ ယာတ်စရိတ်ဂူကျပ် သွေတ်စေံအာ ဣသိညာတ်ဒန်အရီဝိသဘာဂ်တဲ ရာဂပါတ်ပဲ့သန္တာန်တဲ ဖျာန်သရိဟ်အာ ဣသိသိန္တုဇေသတိဟံမာန်တဲ သုန်ကေတ်တဲဂူကျပ်တဲ တင်ပွေပ်ဏာပဲ့ဇနိက် ကမ္မာန်တံဒ် ဝိုန်ဗိုင်တဲကို ဣသိကိုဂူကျပ် ဝတ်ဝေါဟာလိုက် သိပ်ဂွိပ်ဗေထုန်တဲ ဣသိကိုပိုန်တဲ ကွပ် တိတ်အာဥဒျာန်ရ။ ပတွံနုဂ်တဲ ရိဟ်ရိဟ်ဒန်တဲ ဣသိကွပ်စကျင် သွိုန်ဗပိုန်ဗေင်လိုက် စွဟ် ကာလရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၁။ ဒု-၆၀၄။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ကောင်းစွာဝတ်ရုံလျက် သပိတ်ကိုပိုက်လျက် ကောင်းကင်ဖြင့်လာ၍ ခြသေံခံသော လေသွန် နန်းတံခါးသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ မိဖုရားသည် ဘုရားလောင်း၏ လျှော်တေသင်္ကန်းသံကို ကြား၍ ထလတ်သော် မိဖုရားမှ သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သောကိုယ်ဝတ်သည် လျော့ကျ၏။ ဝိသဘာဂအာရုံသည် ဘုရားလောင်း၏မျက်စိအား ထင်ခြင်းသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ များလှစွာ သော နှစ်ကုဋေအသိန်း အရေအတွက်ရှိသောကာလဝယ် ကိုယ်တွင်း၌ ငြိမ်ဝပ်စွာနေသော ကိလေသာသည် ကြပ်၌အိပ်သော မြွေဟောက်ကဲ့သို့ထ၍ ဘုရားလောင်း၏ဈာန်ကို ကွယ်စေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် သတိကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိဖုရားလက်ကို ဆွဲကိုင်၏။ ထိုခဏ၌လျှင် တင်းတိမ်ကို ကာရံကုန်၏။ ဘုရားလောင်းသည် မိဖုရားနှင့်တကွ

လူတို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲ၍ ဆွမ်းစား၍ ဥယျာဉ်သို့သွား၏။ ထိုအခါမှစ၍ နေ့တိုင်း ထိုအတူ လျှင်ပြု၏။ (၅၅၀။ တ-၅၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And the Bodhisatta later on in the day, dressed in a goodly inner and outer robe, took his alms-bowl and walking through the air came to the window. As the queen rose up in haste, at the rustling sound of his bark garments, her robe of fine cloth fell from off her. An extraordinary object struck upon the eye of the Great Being. Then the sinful feeling that had been dwelling for countless aeons in his heart, rose up like a snake lying in a box, and put to flight his mystic meditation. Being **unable to fix his thoughts** he went and seized the queen by the hand, and forthwith they drew a curtain round them. After misconducting himself with her, he partook of some food and returned to the park. And every day thenceforth he acted after the same manner. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-296)

- “ပွဲကသိုပြုပိတ် ကြိုက်ပြုပိတ်မတန်နွံဒ်ရ” လှူကတဲ နကိုဗျာဟ်ဇော်တူဇာ အာဒးဒိုင်သိုင်ရ။ “လေင်ကော့ရ” ရံဝံသိုင်ဂး။ “မူရ်ညးမွဲ မတူဇီအဲဂးရော” ရံဝံကော်ဂး။ ပွဲမဟိုတ်ဂ် ဒ်ဒ်မတူဇီ ဒးမွိုဟ် လှူတီတဲ ဖက်တဲမလောန်တဲ ကမြဲဒတ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်ဩဟ်ဗွဲဒ်သတီတဲ သိုင်ဂလိုက်ကွါရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၄။ ၇-၈၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဝါသုဒေဝမင်း ကြီးကို ဇရာမည်သော တစ်ယောက်သောမုဆိုးသည် ချုံလှုပ်သည်ကိုမြင်၍ “ဤချုံ၌ ဝက် သည်ရှိလတ္တံ့” ဟူသောအမှတ်ဖြင့် လှုံကိုလှုတ်လိုက်၍ ခြေ၌စူး၏။ “အဘယ်သူသည် ငါ့ကို ထိုးသနည်း” ဟုဆိုလတ်သော် လူကိုထိုးမိသောအဖြစ်ကိုသိလျှင် ကြောက်သည်ဖြစ်၍ ပြေး ခြင်းငှာ အားထုတ်၏။ ဝါသုဒေဝမင်းကြီးသည် သတီကိုဆောက်တည်၍ ထပြေးလျှင် --။ (၅၅၀။ တ-၇၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ A huntsman (his name was Jara, or Old Age) noticed the bush shaking. “A pig, sure enough,” thought he; he threw a spear, and pierced his feet. “Who has wounded me?” cried out Vasudeva. The huntsman, finding that he had wounded a man, set off running in terror. The king, **recovering his wits**, got up, and called the huntsman --. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-57)
- ပွဲကာလဂ် ဥမ္မာဒန္တိ မဒက်လင်စိုတ်ပွဲသိုင်ဂ် တိတ်ထွေးဇကု ပွဲဗတင်ကျာဂ်ရ။ ခဏဂ် သိုင်မ ထော်မတ်ညာတ်တဲ သွေးမညာတ်တိုန်တဲဇါကိုရ ဗျူအာရုပ်တဲ ဩဟ်ဗွဲဒ်သတီဟံမာန်တဲ ပ ခိုင်စိုတ်ဟံမာန်တဲ --။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၇။ ၉-၃၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုဥမ္မာဒန္တိသည် ပန်းပုံတောင်းကို ကိုင်စေ၍ တင့်တယ်လှစွာသော ကိန္နရီမကဲ့သို့ လေသွန်တံခါးဝကို မှီ၍ရပ် လျက် သိဝိမင်းကို ပန်းတို့ဖြင့်ပစ်၏။ သိဝိမင်းသည် ထိုဥမ္မာဒန္တိကိုမြင်လျှင် မော်ကြည့်၍ ကိလေသာတည်းဟူသော ယစ်ခြင်းဖြင့်ယစ်၍ သတီကိုထင်စိမိသောငှာ မတတ်နိုင်ရကား။ --။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂၀၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At this moment the maid brought her mistress word of the king’s arrival, and Ummadanti bade her take a basket of flowers, and standing near the window she threw the flowers over the king with all the charm of a sylph. And looking up at her the king was maddened with passion and quite **unable to control his thoughts**, ---. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVIII: p-109/110)

သိန္နိဇင်သီလ။ ဩဟိန္နိဇင်သီလ။— သီလဆောက်တည်သည်။ သီလစောင့်စဉ်းသည်။
သီလကိုဆင်ခြင်သည်။

**to observe religious precepts or duties, to keep the fast,
to reflect or think of one's virtues**

- (ကျွန်ုပ်တို့) ခုတ်တုတ် သိုဖျန်စွတ်စွတ် သိုဖျန်ဒကောတ် ဂိုင်ကောတ်ကာတု လုပ်စွဲလုပ်ပွဲခြံ ဇကုတု “ကြာတုဟုံကတညိ အဲစရ” ချပ်တု ဗစာရဏာသိန္နိဇင်သီလတု ကျွန်ုပ်တို့ကိုင်ခွင့်ရ။ ကျွန်ုပ် အာဂ္ဂဘေဒသစ္စတု ကျွန်ုပ်စွဲလုပ်ပွဲဒမင်ဇကုတု “ကြာတုဟုံကတညိ အဲစရ” ချပ်တု ဗစာရဏာသိန္နိဇင်သီလတု သွိုက်ခွင့်ရ။ ဗောဓိသတ်(ဗတံ)တု “ကြာတုဟုံကတညိ အဲသ တိတ်စတုင်ကုတ်ဒဇိပ်” ဂးတု ဗစာရဏာသိန္နိဇင်သီလတု သာဝံဗောဓိသတ်ချပ်ရ။ “ပြုလ အာတ်မဲ့ ကျွန်ုပ်အာတ်ကိုအဲ တံသူကို လူ့ကိုလေဝ် ချေဟုံမဲ့ကိုအဲ၊ ပြုလအာတ်မဲ့ကျွန်ုပ် အာတ်စဖျန်ဇကုအဲဝံ့ ဖျန်ဇကုအဲဝံ့ အဲကိုဒါန်လအာတ်ကိုရ” ဗောဓိသတ်ချပ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၆။ ၃-၁၇၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ (မြေခွေးသည် နို့မိမ်းအိုး၊) အမဲတစို့နှစ်ခု၊ ဖွတ် ကင်ကို - ဆောင်ခွဲ၍ မိမိနေရာ ချဉ်သာလျှင်ထား၍ “အချိန်၌ စားအံ့” ဟု မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက်ဝပ်၏။ မျောက်သည်လည်း နေရာမှထွက်၍ တောအုပ်သို့ဝင်၍ သရက်သီးခိုင် ကိုယူ၍ မိမိနေရာချဉ်ထား၍ “အချိန်၌သာလျှင် စားအံ့” ဟု မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက် ဝပ်၏။ ဘုရားလောင်း(ယုန်)သည်ကား အချိန်၌သာလျှင် နေရာမှထွက်၍ နေဇာမြက်ကိုစား အံ့ဟု မိမိနေရာချဉ်သာလျှင်ဝပ်၍ မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက် “ငါ့အထံသို့လာကုန်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား မြက်ကိုလှူခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းကုန်။ နှမ်း၊ ဆန်အစရှိသည်တို့ သည်လည်း ငါ့အား မရှိကုန်။ ငါ့အထံသို့ အလှူခံသည် အကယ်၍လာငြားအံ့ ကိုယ်အသား ကို လှူအံ့” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - he (the jackal) brought and laid them in his own lair, thinking, “In due season I will devour them,” and so lay down, **reflecting** how virtuous he had been. The monkey also entered the clump of trees, and gathering a bunch of mangoes laid them up in his part of jungle, meaning to eat them in due season, and then lay down, **thinking** how virtuous he was. But the Bodhisatta in due time came out, intending to browse on the kusa grass, and as he lay in the jungle, the thought occurred to him, “It is impossible for me to offer grass to any beggars that may chance to appear, and I have no oil or rice and such like. If any beggar shall appeal to me, I shall have to give him my own flesh to eat.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-36)
- “ယုံညးမပြ၊ ပွဲတုသီဒစံမံက် ဒစံစွက်ကို ပွဲတုသီစိုသုန်မံက် စိုပန်စွက် စိုသုန်စွက်ကို ပွဲသီမသုန်ကို သီဒစံကို အဲဒိုက်သိပ်ပတ်ခွင်ရအံ။ နဂလာန်ဝံ့ ယံရအဲမဒးမုသာထမုန်စုတ် မူး ကျိပ်အဲထပ်စရက် ကိုဒးပါအာရအံ။ ညံင်လဟိုအဲဝံ့ ယဝ်ရဒိုစုတ်မူး ကောန်တြုံမဲ့မပြ ကိုအဲဒိုက်ဖြကလိဝံ့ညိအံ” (ဂူကျပ်ပစုတ်သစွရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၈၉။ ၇-၂၈၇။ အစွောံ။)

ပဲ့မူဗွာ/ “ရှင်ရသေ့၊ တဆယ့်လေးရက်မြောက်သောနေ့၌၎င်း တဆယ့်ငါးရက်မြောက်သောနေ့၌၎င်း လဆန်းပက္ခ လဆုတ်ပက္ခ၏ အကြင်ရှစ်ရက်မြောက်သောနေ့သည် ရှိ၏။ ထိုရှစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌၎င်း အကြိုအပိုဖြစ်သောနေ့၌၎င်း အကျွန်ုပ်သည် အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ကောင်းစွာဆောက်တည်အပ်သော ဥပုသ်ကို သုံးပါ၏။ အခါခပ်သိမ်း ငါးပါးသီလ၌ ကောင်းစွာစောင့်ပါ၏။ ရှင်ရသေ့၊ ဤမှန်သောစကားကြောင့် သားသည်ဖြစ်စေသတည်း။ မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ဆိုပချေသော် အကျွန်ုပ်၏ဦးခေါင်းသည် ခုနစ်စိတ်ကွဲစေသတည်း။” (၅၅၀။ စတု-၂၈၃/၂၈၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “The eighth of either fortnight, the fourteenth, fifteenth days, And **the special fast I keep**, I walk in holy ways. If this be true, O holy one, so may that son be given: But if my lips are speaking lies, then burst my head in seven.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-202)

- “ယုံအလာရ၊ ဝေင်အာနုချင်မို့ဟ်တဲ ညးဂပ်ဂဝ်ဩဟ်ဗွဲဗိသီလတဲ ရာဒ္ဒာမိက်ကိုမက်ဖိုနိဗ္ဗာန်ဂှ် ကျ်တအ်ပွဲဝံ့စွဟ်ထွေးရ။ အဲတုန် ဒဒ်ပဋိသန္နိမို့ဟ်ဂှ် ကလိဝံ့တဲ ပဲ့လအိတ်ဇရာမာရဏဂှ် ကြက်အဲသွရ” သိုင်နာ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၄။ ၈-၃၇၃/၃၇၄။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အဋ္ဌာရ၊ လူပြည်ကိုထား၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော စင်ကြယ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သီလကို ဆောက်တည်ခြင်းသည်လည်းကောင်း မရှိ။ ငါသည်တစ်မူကား လူ၏အမျိုးကိုရ၍ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း သေခြင်း၏အဆုံးကို ပြုအံ့။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၂၅။ ညောင်ကန်။)

သိန္တုဗိဇိတ်။ သိန္တုဗွဲဗိဇိတ်။ — ဝိုင်လင်ပွဲဗိဇိတ်။ ယွန်လင်ပွဲဗိဇိတ်။ ပွေင်လင်ဗိဇိတ်။ စွံလင်အဓိ။
 နှလုံးသွင်းသည်။ စိတ်ခြံထားရှိသည်။ ဆောက်တည်သည်။
to keep in mind, to take seriously, to concentrate

- “ယုံကောန်တု၊ ဂလာန်နာ်ပိုမဟိုကိုအဲ နဥပါ်သတ်ဂှ် ပွဲဗိဇိတ်အဲမသိန္တုလင်တဲရ။ ယာ်ဆဂှ် ကသပ်အဲမသိန္တုလင်ဂှ်ပွဲသေင်၊ သွင်နူကသပ်တုအဲဂှ် ပွဲဗိဇိတ်အဲနွံ ပုထုဇန်မဒက်လင်အဲဝံ့ ယာ်လလအ်မွဲ ဩဝ်လိုင်ကွာရ၊ ဆဗ္ဗတ်သုတ္တံ အဲဗုတ်ဒိုင်ရောင်။ နာ်ပိုတံအာကွာရ” ကျိဂး။ ဗောဓိသတ်သူးအာတဲ သုတ္တံဂှ် ကျိစက္ခေဇက်သွံ မဒက်လင်ကအ်ဇကုဂှ်တဲ ဒလောဟ်စအာကိုတုဇကုပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၄၂။ ပ-၆၈၂။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အရှင်၊ သင်တို့သည် အကြင်စကားကို ဆိုကုန်၏။ ထိုစကားကို ငါ၏စိတ်၌ ငါသည် ဆောက်တည်အပ်၏။ ငါသည် နှလုံး၌ ပြုအပ်သလျှင်ကတည်း။ လူများသည် အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး အိပ်စေသတည်း။ ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး နေဦးအံ့ဟူ၍ ကာလကိုလည်း ငံ့လင့်၏” (ဟုခွေးသည်ဆို၏။) ထိုခွေးသည် ဤသို့ဆို၍ လူအများသည် အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်သည်ရှိသော် လွန်ကိုစား၍ ဝသည်ဖြစ်၍ ပြေးလေ၍ မိမိ၏အရှင်တို့၏အိမ်သို့လျှင် သွား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၃၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ On hearing this stanza, the Dog uttered the second: -- “Resolute – determined, I Wait my opportunity: Careful **watch and ward I keep**, Till the people are asleep.” So spake he; and when the company were asleep, he gnawed through the strap, and

returned to his master's house in great glee. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-171) (**keep watch and ward**: စောင့်ကြပ်ကာကွယ်သည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- သိုင်မိင်ဂလာန်ဗောဓိသတ်တဲ ဗစာရဏာရံင်ကိုပြဝဇကုတဲ သာ်ဝံသိုင်ချပ်ရ။ “ဓုပ်ပြကာဂ် ဟွံမွဲတဲ ဒးဗြဒးဒုတ်တဲ ဇအောအံတံဂ် သ္မိုဟ်လိုအာအိုတ်တဲ ဇအောအံတံဂ်ဟွံမွဲတဲ ဓုပ်ပြကာဂ် ဒတုံဇှော်အာရ။ ဥပမာညံင်သာ်ဂ်ကိုရ ဖြသိုင်မွဲ ဟွံမွဲကိုဗွဲဇဝ်တဲ အမာတ်မသျှင်သျှိုက်ဇကုတံဂ်ကို ဗိုလဗးဂမ္တိုင်တံဂ်ကို ဗမ္မးဂဟပွတိတံဂ်ကို ဟိုတ်ဟွံဂံင်လဝ် စိုတ်ညးအိုသိုတ်တဲ ညးဂမ္တိုင်တံဂ် လိုအာစိုတ်တဲ ပိုန်ယဿပတ်သိုင်အိုသို မဒးကလံလဖ်လိုလ်အာအိုတ်ဟောင်ရ။” သာ်ဝံ(သိုင်)ချပ်ဗစာရဏာ သ္တုပ္ပုဗ္ဗိဇိတ် ဗွဲဒးဒးရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၆။ ဒု-၄၄၄။ အစွဲ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မင်းသည် ဘုရားလောင်းဆိုတိုင်းလျှင် မိမိအမူအရာကိုမှတ်၍ “အထွတ်မရှိသော် အခြင်တို့သည် မတည်ကုန်။ အခြင်တို့သည် မထောက်ပံ့အပ်ကုန်သည်ရှိသော် အထွတ်သည်မတည်။ အခြင်တို့သည် ပျက်စီးကုန်သည်ရှိသော် အထွတ်သည်ကျ၏။ ဤအတူလျှင် တရားမစောင့်သောမင်းသည် မိမိအဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ကုန်သော အမတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ပါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ကိုလည်းကောင်း မထောက်ပံ့သည်ရှိသော် ထိုသူတို့ပျက်စီးလတ်သော် ထိုသူတို့မထောက်ပံ့အပ်သည်ဖြစ်၍ အစိုးရခြင်းမှ ယုတ်ရာ၏။ မင်းမည်သည်ကား တရားစောင့်သည်ဖြစ်ရာ၏” ဟု(မင်းသည်)ကြံ၏။ (၅၅၀။ တ-၂၃၉/၂၄၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ While the Bodhisatta was speaking, the king **considered** his own conduct, “If there is no peak, the rafters do not stand fast; the peak does not stand if not held by the rafters; if the rafters break, the peak falls: and even so a bad king, not holding together his friends and ministers, his armies, his brahmins and householders, if these break up, is not held by them but falls from his power: a king must be righteous.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-198) (ချပ်ဗစာရဏာသ္တုပ္ပုဗ္ဗိဇိတ် = to think and keep in mind, to take it seriously)

- ပွဲကာလဂ် သိုင်ဟိုက်ဂုဏ်ဂုဏ်သုမေခါဒေဝီရ။ “ယွံဗ္ဗော၊ ရာဒနာမိက်ကောန်တြုမ္မံ” သိုင်ဂး။ “သာဓု၊ ဝံရ” ဂုဏ်ဂးတဲ ပွဲတဲသီဗပေင်စုံသုန်မိက်ဂ် လုပ်အာဂံသတိက်ဇကုတဲ ပွဲသွာမသပ်ဂံင်တဲ ဒဂိုန်ကေတ်သီမသုန်သီဒစံတဲ ဗစာရဏာကေတ်ဓဝ်သီလဇကုဂ် ဩဝံသ္တုပ္ပုဗ္ဗိဇိတ်တဲ ဒဂိုန်လဝ်ဓဝ်သီလရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၉။ ၇-၂၈၂။ အစွဲ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါမင်းသည် သုမေခါမိဖုယားကို ဆို၏။ “ရှင်မိဖုယားသည်လည်း သားဆုကိုတောင်းလော့” ဟုဆိုလေ၏။ ထိုသုမေခါမိဖုယားသည် “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ ပန္နရသီဥပုသ်နေ၌ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသောဥပုသ်ကို ကောင်းစွာဆောက်တည်ပြီးလျှင် ကြက်သရေရှိသော တိုက်ခန်း၌နေ၍ သီလကိုဆင်ခြင်လျက် အပ်သောညောင်စောင်းငယ်၌ နေ၏။ (၅၅၀။ စတု-၂၇၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the king commanded Sumedha to pray for a son. She consented. On the fast of the fifteenth day of the

month, she took upon her the eightfold sabbath vows, and sat **meditating upon the virtues** in a magnificent room upon a pleasant couch. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-200)

- ပွဲဂတမုက်သောဏကုမ္မာဂ် သုဆုဓိတာန်လမုဟ်မွဲ ပြဟ်စှော်နူတဝ်တဲ ဒတုံစှော်ရ။ သောဏကုမ္မာညာတ်သုဆုလျဟ်ဂ်တဲ ဗစာရဏာပွဲစိုတ်ရ။ “ခန္ဓသင်္ခါရပိုဝ်ဂ် ညံင်သုဆုလျဟ် မဟံဗိုန် ကိုတ်ဝ်ဂ်ကိုရ ဇကုအဲဝ်ကို အာစိုပ်ခပ်ဇရာဗျာဓိတဲ ချဲကြက်ဒတုံစှော် ပွဲဂးတိဂစိုတ်ရ” ချပ်တဲ မွဲအနိစ္စလက္ခဏာမ္မဋ္ဌာန်ဂ် **ဩဟိန္ဒြ**တဲ ပစ္စေကဗောဓိညာန်ဂ် ကျင်တုးပွဲစိုတ်သောဏဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၉။ ၉-၇၄။ အစွောံ။) (သုဆုလျဟ် = ရော်ရွက်ဝါ)
- “— (ကူဟ်ဂ်) ဟိုတ်သကုတ်ကျော်အလဲစိုတ် ပွဲဋ္ဌာန်ဒမင်ဇကုဂ်ဟံမာန်တဲ ချဲမဒးပကာဂစိုတ်ရောင်။ မူးတံညးဂမ္တိုင်တုန်လေဝ် ညံင်ကူဟ်ဂ် လွကိုဒ်ညိ။ ပတုဂ်နူဝ်တဲ ဣဝ်ရုပ်အဲရ၊ ဣဝ်ရမျာင်အဲရ၊ ဣဝ်မြမောင်အဲရ၊ ဣဝ်ရသာရီအဲရ၊ ဣဝ် တမတ်အရီအဲရ၊ ဣဝ်ကောန်တြုကောန်ဗြဲအဲရ၊ ဣဝ်ဗြဲအဲရ၊ ဣဝ်ခိုက်တြုအဲရ၊ ဣဝ်ခိုက်ဗြဲအဲရ၊ ဣဝ် ထပ်ဩန်ဂ်ဟိတ်ယာတ်အဲရ၊ ဗွဲလောဘတဏှာကို ဗွဲအရီမပပြာကို မူးတံလွထနေန်စိုတ်ညိ။ အပွဲသန္ဓာန် ဖွန်လဝ်စိုတ်တဲ မူးတံ**ဩဟိန္ဒြ**လျှိုန်ညိ။” (၅၅၀။ ၆-၁၇၈။ ၈-၅၀၃။ အစွောံ။)
- “ယွံမရာတ်သိုင်မပြ၊ တွဲဝ် အဝါအဲတိတ်ဒင်ရောင်။ မရာတ်ဗလးကံရ၊ မရာတ်ပန်အဲရ” ဗောဓိသတ်(သိုင်ဒြဲ)ဂး။ “ယွံသိုင်ဒြဲ၊ အဲတလိုဟ်တူဟံမာန်သက်ကံရ” သိုင်ဂး။ “ယွံမရာတ်၊ မုဒ်မရာတ်မတိုဟ်တူဟံမာန်ဂ်ရော” ဗောဓိသတ်ဂး။ “အဲဟံတီရသိုင်ဒြဲ” သိုင်ဂး။ “ယွံမရာတ်၊ အဲမပိုင်ရင်လဝ်ဂုန်မေတ္တာကရဏာ အဲမပိုင်ရင်လဝ်ဝေသဒ္ဓါ၊ သီလ၊ စာဂ၊ ပညာ၊ ဝိရိယ၊ သွးလမျိုသွးမိကိုမစါ ဟိုတ်ဂ်ရ ကံတူမရာတ်ဂ် ဖိုန်ချဲဟံမဲကိုစေတနာကို ချဲတီဂုန်အဲတဲ ချဲဟံကျင်ကိုအဲရောင်မရာတ်။ မရာတ်လေဝ် ဒ်မိဟ်မျိုကိုစေတနာရောင်။ ဆဒ်မိဟံဟံသေင် ဇကုရာဇာမူးဂ် သိုင်မပြလောန်နူတြုဂ်မိုင်ရောင်မဝ်ဒ်၊ ဟိုတ်ဂ်ရ မရာတ် **သိပ္ပင်ပညာ**တဲ ကိုတီဂုန်ညးမပြညိ၊ မရာတ်ဂြင်ဂုန်ညးမပြညိ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၅။ ၃-၄၀၃။ အစွောံ။) (သိပ္ပင်ပညာ = ပွဲစိုတ်ဖွန်လဝ်ဝေသတိပညာ)
- “ဟဲဗာဇ္ဇခါတ်၊ ဗော်ကုတ်ကျော်တဲချဲခါဂ်ပြဟ်ရ” သိုင်ဂး။ တဲသုတ်ဂ် စတ်သကတ်လောန်သန် ဗာဇ္ဇခါတ်ပျိုလဝ်လတူဇန်တဲ နမြပိုင်ဇမ်ကေက်ဂ် ဗာဇ္ဇခါတ်ကုတ်ကျော်ရ။ တဲကောန်ဇုဂ် တုပ်ညံင်ခင်စတ်စတ်ကို မဒကုတ်အာဂ် ဝူကျင်ဂိုင်ကေတ် စွဲလဝ်လတူထဝါဇကုတဲ တက်ဩဟ်ဂတေဝ်ယံပွောဇကုရ။ “ယွံတုညး၊ ပသန်ညွှါအဲခိုက်သွပုန်ရောအံ” ဗာဇ္ဇခါတ်ဂး။ “ခိုင်ချဲခါဂ် ဗော်ကုတ်ကျော်ပုန်ရ” သိုင်ဂး။ ဗာဇ္ဇခါတ်ပျိုလဝ်လတူဇန်တဲ ဒန်ကျော်ခိုင်ပုန်ရ။ ဝူကျင်ဂိုင်ကေတ်ခိုင်ကောန်ဂ် စွဲလဝ်လတူထဝါဇကုတဲ သိုဆီမလမဲလေ့က်တဲ ယံပွောဇကုရ။ သုတ်ဓမ္မပါလဂ်တုန် ဆကိုဇမောင်စိုတ်မေတ္တာဂ် **ဩဟိန္ဒြ**တဲ တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၈။ ၃-၃၀၉/၃၁၀။ အစွောံ။) “လက်တို့ကို ဖြတ်လော့” (မင်းသည် ခိုးသူသတ်

အားဆို၏။) ထိုခဏ၌ ခိုးသူသတ်သည် ထက်စွာသောပုဆိန်ကိုယူ၍ မင်းသား၏ လက်နှစ်ဖက်တို့ကို နုစွာသောဝါးမှပေါက်သော အညွှောက်တို့ကိုကဲ့သို့ ဖြတ်၏။ မင်းသားသည် လက်တို့ကို ဖြတ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် မျက်ရည်မယို မငိုမူ၍လျှင် ခန္တီမေတ္တာကို **ရှေ့ထား၍** သည်းခံ၏။ စန္ဒာဒေဝီ(မိဖုယား)သည်ကား ဖြတ်အပ်သော လက်စွန်းကိုယူ၍ ခါးပိုက်၌ သွေးလိမ်းကျံသည်ဖြစ်၍ ငိုလျက်သွား၏။ (၅၅၀။ တ-၄၀/၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ The king looked at the excutioner. “What is your pleasure, Sire?” “Without further delay, off with his hands,” said the king. At this moment the excutioner took a sharp axe, and lopped off the boy’s two hands, as if they had been young bamboo shoots. The boy, when his hands were cut off, neither wept nor lamented, but moved by patience and charity bore it with resignation. But the queen Canda put the tips of the fingers in her lap and stained with blood went about lamenting. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-119)

- “ယုံမရှုတ်၊ ပဲ့အဂတိပန်ဂ် ဒုဟ်ဇေံကို ဂုန်ဇေံကို ဂပ်ဂပ်**သြဟ်ပွဲလင်**ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၁။ ၈-၂၇၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ ---၊ လေးပါးသောအဂတိတို့ဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၌ အပြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ မရောက်ခြင်း၌ အကျိုးကိုလည်းကောင်း (နှလုံးသွင်း/ဆင်ခြင်အပ်၏။)” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂။ ညောင်ကန်။) (သြဟ်ပွဲလင် = သြဟ်ပွဲလင်ပဲ့စိုတ်။ ပွဲလင်ပဲ့စိုတ်။ သမ္ဘိလင်ပဲ့စိုတ်။)
- စိုပ်ချင်တဲ့ ပါင်တရင်ချင်ပန်ဒိုဟ်ဂ် ကိုခွံရင်ဒါန်ပန်တဲ့ အလုံဂတာဇမ္ဗူဒိပ်ဂ် ကျွက်ကျွဲကျွဲတဲ့ ဒါန်မဇ္ဇောဂ် ကိုဒါန်အိုတ်ရ။ မင်သီဥပုဟ်လှိုန်တဲ့ **သြဟ်ပွဲ**ရာဒ္ဓာမိက် ကိုဂုံစိုပ်ချင်နန်နက္ကဘရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၄။ ၈-၃၅၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ မိမိမြို့သို့သွားပြီးလျှင် တံခါးလေးမျက်နှာတို့၌ အလှူတင်းကုပ်တို့ကို ဆောက်စေ၍ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းအလုံးကို ချောက်ချားစေလျက် အလှူပေးခြင်း သီလဆောက်တည်ခြင်း ဥပုသ်သုံးခြင်း အမှုတို့ကိုပြုသဖြင့် နဂါးပြည်ကို ဆုယူ၍ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ - and then returned to his own city. There he had an alms-hall erected at the four city gates, and by his alms-giving he made a stir throughout all India, and in **aspiring** to the Naga world he ever kept the moral law and observed the duty of holy days, ---. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-85) (သြဟ်ပွဲ = သြဟ်ပွဲလင်ပဲ့စိုတ်)

သြဟ်ပွဲ။ **သြဟ်ပတ်**။ - မင်မဲ့။ **ခြံမြန်**။

ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့်။ စောင့်ရှောက်မွေးမြူသည့်။
to take care of, to watch over, to keep, to protect, to cherish

- “ယုံနာပိုဏ္ဏသိ၊ တွအဲပဒတ်ပွဲဂြိုပ်ဂ် ညင်ရဲ**သြဟ်ပွဲလင်**ပွတ် မတုပ်ကိုရသွာပစ္စေဂဗုတ်ကို ညင်သတ်ဂ်ရ အဲတုန် ပဲ့ကာလတွဲကို ပဲ့ကာလတ္တံကို အဲမ**သြဟ်ပွဲလင်**ပြဲ ပဲ့ဂွဲအဲရ။ ဖြဲဂ် ဇေံက

လိက္ခေတ်မြင်မဲ့တံ့ ပွမဟုံသေင်ကံ့စပ်ကံ့ ညံ့ပအာတ်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သတ်ကံ့ရ ကျော်မြတ်ပဲ့ပ မာဒသတ်ဝံ့ကံ့ မြတ် တလပညာတံ့ဂပ်ဂပ်ဝေင်ပါရ။” (ရသတ်ဝံ့ကလော်ခေတ်ကံ့ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၆။ ဒု-၆၃၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “တော၌နေသောရသေ့သည် မီးကို လုပ်ကျွေးသ ကဲ့သို့ အကျွန်ုပ်သည် အကြင်မိန်းမကို နေ၌လည်းကောင်း ည၌လည်းကောင်း လုပ်ကျွေး နှိမ်နင်းမည် တရားကိုလွန်၍ တရားမဟုတ်သည်ကို ကျင့်၏။ မိန်းမတို့နှင့်ပေါင်းဖော် ခြင်းကို မပြုအပ်သောသဘော ရှိ၏။” (၅၅၀။ တ-၅၆၁/၅၆၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင် လိက်/ “I tended her with care both day and night, As forest hermit cherishes a flame, And yet she sinned, beyond all sense of right: To do with woman needs must end in shame.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-315) (tend: v. watch over, take care of: ထိန်းကျောင်းသည်။ ကြည့်ရှုပြုစု သည်။/ cherish: v. care for somebody tenderly: မြတ်နိုးယုယသည်။ ယုယပိုက် ထွေးသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- (ဣသိတ္တဇ္ဈာန်ကံ့ စိတ်စပ်အာကိုဂူကျော် ဗွဲကိလေသတဏှာတဲ ဇ္ဈာန်လိုအာရ။) တဲသိုင်ဟိုကိုဂူ ကျော်ရ။ “ယုံဂူကျော်၊ ညင်ဣသိတ္တံ့လိုဇ္ဈာန်ကံ့ ဂူကျော်ဩဟိန္ဒုညီ” သိုင်ဂး။ “ဝံ့ရအံ” ဂူကျော် ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၆၆။ ပ-၂၁၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (ထိုရသေ့သည် မိဖုယား၌ တပ်စွန်း သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဈာန်မှယုတ်လေ၏။ မင်းသည်) မိဖုယားကို အလုံးစုံသောတန်ဆာ တို့ဖြင့် ဆင်ယင်၍ ရသေ့အားပေး၏။ ပေးစဉ်၌လည်း မုဒုလက္ခဏာ(မိဖုယား)အား အမှတ် ကိုပေး၏။ အဘယ်သို့ပေးသနည်းဟူမူကား “သင်သည် မိမိ၏အစွမ်းအားဖြင့် အရှင်မြတ်ကို ဇောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ လုံ့လပြုအပ်၏” ဟု အမှတ်ပေး၏။ (မိဖုယားသည်) “အရှင်မင်း ကြီး၊ ကောင်းပြီ။ ဇောင့်ရှောက်အံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၀၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင် လိက်/ Then he (the king) passed with the ascetic to the palace, and bidding the queen array herself in all her splendour, gave her to the Bodhisatta (the ascetic). But, as he was giving her away, the king privily charged the queen to put forth her utmost endeavour to save the holy man. “Fear not, sire,” said the queen, “I will save him.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-163) (ဝေါဟာရအေင်လိက် ‘save’ ဒွဲဝံ့ကံ့ ဒးကေတ်အဓိပ္ပါယ်သတ် ကာအံရ။/ save: v. safeguard, keep safe intact: ကျန်းမာ-ချမ်းသာစေသည်။ ပက တိရှိစေသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယုံသိုင်အလာရ၊ ကောန်သမ္ဘာအဲတံ့ကို ညးမကျောန်ကေင်ကာတံ့ကို ညံ့တံ့ဩဟိန္ဒုမြန် လင်တုအဲလျိုန်ကံ့ အဲဒလောအံဗ္ဗောန်တံ့လင်ရ။ ယုံအလာရ၊ ပ္ဍောင်ကောန်သမ္ဘာအဲဂမ္ဘိုင်ကံ့ မ မိက်ကံ့ညးမဲ့မဲ့ကို မမိက်ကံ့ညးသွင်မဲ့မဲ့ကို ဟုံတေ့ဟ်လက်တုအဲရ ဟုံသေင်ဟာ။ ပွဝံ့ညာတ် တုအဲကံ့ နူသျှိုက်အိုသိုတံ့ အဲသျှိုက်တုအဲလောန်သန်ရ” သိုင်နတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၄။ ၈-၃၇၄/၃၇၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “အဋ္ဌာရ၊ သားသမီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ မယားတို့ သည်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏အသက်မွေးကုန်သော သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ အမြဲဆုံးမတိုင်း

ခံရကုန်သည်ဖြစ်၍ သင့်ကို လုပ်ကျွေးကြကုန်၏။ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူသည် သင့်အား မဆဲရေးမမြည်တမ်းသည် မဟုတ်လော။ သင့်အားမြင်ခြင်းကို ငါသည် ချစ်ခင်လေးမြတ်သည်သာလျှင်တည်း။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၂၆။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံမအံက်၊ ဩဇာသွယ်သွေးပွဲသို့တအိတ် ကောင်ကာကို ခြပ်ကသပ်တအိတ်ကို ယာံရဟံဝံဩဇာ မှီမူးဂ် ခြပ်ပွဲသို့မပွဲဂ်ယာတ်ထပ်ဩဇာတအိတ် မမိက်ကိုဝတ္ထုမွဲမွဲဂ် နူအပွဲသို့ဂ် ခေံတိတ်အာ မူးရ။ နူမူးဂ် ခေံကျောံအာသို့သွာင်တဲ ခေံလေင်သပ်အာရ။ (မူ)ဟိုတ်ဂ်ဒိသတ်ဂ်ရောမူးဂ် ဟိုတ်နူခပ်ပမာဒမဟိုတ်မဲဂ် မဒ်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၁။ ၈-၂၈၆။ အစွေဝံ။)

သိပ္ပံ — နေ့တ်တ်။ ဗအာတ်။ သွိန်ပဗိုန်တ်။
ကျင့်သည်။ (to practise, to observe)

- “ယုံသိုင်မပြ၊ မဟံသေင်ကိုကုခမိ ဟိုတ်နူမသိပ္ပံနေ့တ်မယုတ်မာ ဒေါင်မှာဇန်ဂမ္ဗိုင် အဲမဒး သွိုက်ဂွရ။ မရာတ်တုန် ပွဲဝေင်ကုသို လွဟိုတ်မဲညိ။ အဲဣသိတုန် ပွဲသပိုဟ်ဂြိုပ် မသက္ကူအ ရှိဗြဂ်ဟေင် အဲသွာပဒတ်ရမရာတ်။” သိုင်မိင်လဟိုဣသိသတ်ဂ်တဲ သိုင်ယာတ်ရ။ ဣသိလေင် ကလာင်တိတ်အာ ဂြိုပ်ဟေမဝန်တေရ။ သိုဣာန်မဟံဝံလိ ဝုတိအာတဲ တိုန်ကျိဒ်ပွဲချင်ဗြိတေ ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ၃-၆၀၇။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ငါသည် မနေ အပ်သောအရပ်၌ နေခြင်းကြောင့် လူများအလယ်၌ ကဲ့ရဲ့အပ်သော အဖြစ်သို့ရောက်၏။ သင်မင်းကြီးသည် မမေ့မလျော့ဖြစ်ရစ်လော့။ ငါသည်ကား ယခုတစ်ဖန် မိန်းမနံ့မနံ့သော တောအုပ်သို့လျှင် သွားတော့အံ့” ဟုဆို၍ မင်းသည်ငိုကြွေးစဉ်လျှင် ဟိမဝန္တာသို့သွား(၏။) (၅၅၀။ ၈-၅၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ “Great king, I **have incurred censure** in the midst of the people by reason of my dwelling in a place where I ought not. But be thou vigilant. Now will I return to some forest free from all taint of womankind.” And amidst the tears and lamentations of the king he returned to the Himalaya, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-297) (**incur:** v. to put yourself in an unpleasant situation by your own actions, so that you lose something, get punished etc./ **censure:** n. the act of expressing strong disapproval and criticism/ Longman Dictionary)

တင်သတ္တိ။ ‘သိပ္ပံနေ့တ်မယုတ်မာ’ စကာဂုံမူး ‘သိပ္ပံနေ့တ်ထိုက်မပြ’ လေဝ် ဒးစကာမာန်ဟေင် ဂပ် ဂပ်သတ္တိရ။

သိန္နံ။ ဩဟိန္နံ။ — ဣန္ဒိယံ။ ဗဒ္ဒိယံ။
တညံဇေသညံ။ ဖြစ်ရှိစေသညံ။
to keep, to maintain

“ဩဟိန္ဒလဝိပိနိဒြဝသမ္ပေဟိမ္မံ” မှူးဂှ် မှူးအဓိပ္ပာယ် “ဣန္ဒိယဝိပိနိဒြဝသမ္ပေဟိမ္မံ” မဒ်ရ။ ဗတ်ဗ္ဗာမ္မး
“သူကြွယ်တစ်ယောက်၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာကို တည်စေသည်/ဖြစ်စေသည်” မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်တုန်
“to keep the position as a wealthy person” ရ။ “ဩဟိန္ဒလဝိဒဒ်ခမိဣသိမ္မံ” မှူးဂှ်ပုန်တုန်
မှူးအဓိပ္ပာယ် “ဣန္ဒိယဝိဒဒ်ခမိဣသိမ္မံ” ဗတ်ဗ္ဗာမ္မး “ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်၌ တည်စေသည်” မဒ်ရ။
ဗတ်အေဂံလိက်မ္မး “to keep the life as an ascetic” ရ။ “ဩဟိန္ဒလဝိဒဒ်သကိုပိကွင်မ္မံ”
မှူးဂှ်တုန် မှူးအဓိပ္ပာယ် “ဣန္ဒိယဝိဒဒ်သကိုပိကွင်မ္မံ” ဗတ်ဗ္ဗာမ္မး “လှေသူကြီးအဖြစ်၌ တည်စေသည်”
မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်မ္မး “to keep the position as the chief of a ship” ရ။

- “ယံခမိတံ၊ ကလေဘ်ကုမ္မိယ မဂ္ဂဲအဟာဂ္ဂှ် ချေဩဟိန္နံစီရေင်လဝ်ဂျိပျဲဂြိုပ် ပသ်လက်သန်
ဂျိရော၊ လက်သန်ညင်ဗတဝ်သဲ ရှ်ခေညင်ရှ်သဲကို အမြဲမြဲမောင်ချေ ညင်သဲကိုပတဲ ခေစီ
ရေင်လဝ် ဗွဲမဒးရးရ။ ယံခမိတံ၊ ဩမှိဟ်ဟံဂွံဗစာရဏာဟိုတ်ဖိုတဲ ခေဂွံဗတဝ်သဲရခေဂးတဲ
မဒးစတုတ်ဂျိရ။ ဂှ်မှိဟ်မဒးစဂျိရ သိုဒဒိက်မရိုင်ကတင်ညွတ်မြဟ်ဂှ် သိုဒဒိက်ဂှ် မဒးပကာဂ
စိုတ်ရ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၃၆၆။ ဒု-၃၃၃။ အစွောံ။) (ဩဟိန္ဒ = ဣန္ဒိယံ =
to keep, to place in position)
- ဒြပ်လို့ကသပ်ဂှ် မိဂှ်တေဝ်လဝ် ဂတမုက်ခေရ။ ကာလဂှ် မိတ္တဝိန္ဒက သုင်ယာဂုရ။ သုင်
ယာဂုတဲ ဒြပ်လို့မ္မဲဂှ် ဂိုင်ကေတ်ရ။ ဝံဒြပ်ဂှ်တဲ မသက်ဂတပ်လအ် ခေပဗ္ဗိက်တဲ ဒြပ်စါ
စှော်ကိုတ် ခေကျွဲဗဒ်ရ။ ကာလဂှ် မိတ္တဝိန္ဒကချပ် “ဒဒ်သကိုပိကွင်မ္မံ အဲသိန္နံလဝ်တဲ အဲခွဲ
ကွင်မ္မံ အဲပျိုက်ဗ္ဗိက်တဲ အဲအာညိ” ရဲဝံမိတ္တဝိန္ဒကချပ်တဲ သူးကိုမိရ။ “ယံမိ၊ တွဟ်နပဗ္ဗိက်ဂှ်
အဲအာကွင်ညိ။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၉။ ဒု-၆၅၁။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ မိတ္တဝိန္ဒက၏အ
မိသည် ဥစ္စာတစ်ထောင်ထုပ်ကို ရှေ့၌ထား၏။ မိတ္တဝိန္ဒကသည် ယာဂုကိုသောက်၍ ဥစ္စာ
တစ်ထောင်ထုပ်ကိုယူ၍ ကုန်သွယ်ခြင်းကိုပြုလျက် မကြာမြင့်မီလျှင် တစ်သိန်းနှစ်သောင်း
သော ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၏။ ထိုအခါ မိတ္တဝိန္ဒကအား “ငါသည် လှေတည်ထောင်၍ ကုန်
ရောင်းခြင်းကိုပြုအံ့” ဟူသောအကြံသည် ဖြစ်၏။ ဖြစ်ပြီး၍ မိတ္တဝိန္ဒကသည် လှေကိုဖြစ်စေ
၍ “မိခင်၊ အကျွန်ုပ်သည် လှေဖြင့် ကုန်သွယ်ခြင်းကိုပြုအံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၅၈၃။
ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂံလိက်/ Then his mother laid before him a purse of a
thousand pieces. And he drank the gruel, took the purse with a
thousand pieces, and went about his business; and so thereafter, until in
no long time he had gained two millions. Then it came into his mind that
he would provide a ship, and do business with it. So he provided a ship,
and said to his mother, “Mother, I mean to do business in this ship.”
(The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-2)

